

Qabul qilindi: 28.12.2024

Chop etildi: 30.01.2025

UDK:37.013.42

**A. G. MASLOUNING EHTYOJLIKLAR
NAZARIYASIN TAHLILLASH***Ernazarov Nurlanbek Esnazarovich, O'zbekiston davlat san'at
va madaniyat instituti Nukus filiali assistent o'qituvchisi***АНАЛИЗ ТЕОРИИ ПОТРЕБНОСТЕЙ
А.Г.МАСЛОУ***Ernazarov Nurlanbek Esnazarovich, ассистент-
преподаватель Нукусского филиала Узбекского
государственного института искусств и культуры***ANALYSIS OF A.G.MASLOW'S THEORY OF
NEEDS***Yernazarov Nurlanbek Yesnazarovich, Assistant Lecturer at the
Nukus Branch of the Uzbek State Institute of Arts and Culture*

Annotatsiya: Bu ilmiy maqolada A.G.Maslouning ehtiyojliklar nazariyasi talqin qilinadi. Insonlarning asosan hoyotiy va kasbiy faoliyatida uchrashi mumkin bo'lgan fiziologik ehtiyojliklar, xavsizlikga bo'lgan ehtiyojliklar, tegishlilik yoki muhabbatga bo'lgan ehtiyojliklar, tan olishga bo'lgan ehtiyojliklar va o'z-o'zini rivojlantirishga bo'lgan ehtiyojliklar tahlillanadi.

Kalit so'zlar: fiziologik ehtiyojliklar, xavsizlikga bo'lgan ehtiyojliklar, tegishlilik yoki muhabbatga bo'lgan ehtiyojliklar, tan olishga bo'lgan ehtiyojliklar, kasbiy faoliyat, shaxs faoliyati, shaxsning asosiy ehtiyojliklari.

Аннотация: В этой научной статье интерпретируется теория потребностей А.Г.Маслоу. Анализируются физиологические потребности, потребности в безопасности, потребности в принадлежности или любви, потребности в признании и потребности в саморазвитии, с которыми люди могут столкнуться в основном в своей жизненной и профессиональной деятельности.

Ключевые слова: физиологические потребности, потребности в безопасности, потребности в принадлежности или любви, потребности в признании, профессиональная деятельность, деятельность человека, основные потребности человека.

Abstract: This scientific article interprets A.G. Maslow's theory of needs. The physiological needs, the needs for security, the needs for belonging or love, the needs for recognition and the needs for self-development that people may encounter mainly in their life and professional activities are analyzed.

Key words: physiological needs, needs for security, needs for belonging or love, needs for recognition, professional activity, human activity, basic human needs.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION).

A.G.Maslou "Motivatsiya ham shaxs" (1954) shigarmasida insanni barliq mutajliklari tuwma yamasa instinkt bolip, olar ustun turatugin yamasa ustunlik cikilli sistemasida dep korsetken. Bul izertlewlerdi basqa ilimpazlar da dawam ettirgen [1]. Bul maqalada Moslounin insanni kasiplik xizmetindegi mutajlikler teoriyasin kasiplik xizmet negizinde kopir shigamiz.

**Maslounin mutajliklari boymsha
tomendegishe 5 turin korsetedi:**

Fiziologiyaliq mutajlikler. Bular insanni tiykarigi mutajliklerinen ibarat, geyde fiziologikalik mutajlikler hatte ansiz formada boladi. Zamanagoy izertlewshilerdin jumislarinda, olardi biologiyaliq mutajlikler dep ataydi;

Qawipsizlikke bolgan mutajlik. Fiziologiyaliq mutajlikler qanaatlantirilgan

nurlanbekernazarov5@gmail.
com

<https://orcid.org/0009-0004-4889-2279>

keyin, olardıń ornın qawipsizlik dárejedegi mútajlikler iyeleydi (qawipsizlikke bolǵan mútajlik, turaqlılıqqa, qorgawda, qaweter, uwayım, tártipsizlikten azat bolıw, nızamǵa hám sheklewlerge bolǵan mútajlik);

Tiyisilik hám muxabbatqa bolǵan mútajlikler. İnsan jıllı hám dos sıpatındaǵı qatnaslardı qáleydi, oǵan bunday qatnaslardı támiyinleytuǵın social gruppı, onı ózi sıyaqlı qabil etetuǵın shańaraq kerek;

Tán alıwǵa bolǵan mútajlikler. Bul dárejedegi mútajlikler eki klasqa bólinedi. Birinshiden, «jeńis» túsinigi menen baylanıslı qálew hám tilekler kiredi. Insanǵa óz qudireti, jetkilikliliǵı, isenimi, gárezsizlik hám erkinlik sezimi kerek. Mútajliklerdiń ekinshi qatlamına biz abıray yamasa abırayǵa bolǵan mútajlikti (biz bul túsiniklerdi basqalardıń húrmeti dep belgileyemiz), mártebe, itibar, tán alıw, dańq hám ataq iyelew záruriyatın kiritemiz.

Ózin ózi aktuallastırwǵa bolǵan mútajlik. Muzıkashı muzıka menen shuǵıllanıwı, súwretshi súwret sızıwı, shayır bolsa qosıq jazıwı kerek, eger olar óz qálewi menen jasawdı qálese. İnsan ózligi qalegen shaxs bolıwı shárt. İnsan óz tábiyaatına sáykes keliwi kerekligini seziniwi kerek. Bul mútajlikti óz ústinde islew, ózligin rawajlandırwǵa háreket etiw zárurlıǵı dep ataw múmkin. Bul mútajlik túrli adamlarda basqasha ańlatıladı. Bir insan jetiliskeń áke - ana bolıwdı qálese, ekinshisi sportshı bolıwǵa umıtıladı, úshinshisi bolsa jaratılıwshılıqqa yamasa oylap tabıwǵa háreket etedi. Bul motivaciya dárejesinde individual ayırmaslıqlar shegarasın belgilew derlik múmkin emes [2].

ADABIYOTLAR TAHLILI (АНАЛИЗ ЛИТЕРАТУРЫ/ LITERATURE ANALYSIS).

«Bilimlendiriw tarawınıń taǵı bir zárurli wazıypası - aktiv puqaralıq poziciyaǵa iye bolǵan, watan hám xalıqtıń mápi qatań qorgay alatuǵın, zamanagóy, keń pikir júritetuǵın jaslar áwladın qalıplestiriwden ibarat», - dep xabarladı Shavkat Mirziyoyev. Prezidentimizdiń pikrine qaraǵanda, «Úzliksiz tálim sistemasında sociallıq pánlerdi oqıtıw tártibi hám principleri konsepsiyası»n islep shıǵıw jáne onı ámeliyatqa engiziw obyektiv záruriyatqa aylanıp atır [5].

Prezidentimizdiń aytqanıday házirgi waqıtta gumanitar pánlerdiń roli áhmiyetli. Sol sebepli tek bilimlendiriw tarawında emes, barlıq kásiplik xızmette jumıs alıp barıwshı insalardıǵa zárur bolǵan

kásiplik mútajlikler teoriyasın analizlewdi jón kórdik. Bul teoriya menen kópshilik sociologlar hám psixologlar qızıǵıp kelmekte atap aytqanda A.G. Masloun, P.Berger, P.Lukman, E. Rutkevich hám taǵı basqa ilimpazlar.

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION).

Tiykarǵı mútajliklerdi qanaatlendiriw ushın zárur bolǵan bir qatar social shárt-shárayatlardı aytıp ótiw múmkin; bul shártlerdiń kerek dárejede atqarıлмаǵanlıǵı tiykarǵı mútajliklerdi qandırwǵa tikkeley tosqınlıq jasawı múmkin. Olar arasında bilim hám estetik mútajlikler de bar. Estetik mútajlikler konativ hám kognitiv mútajlikler menen bekkem baylanısqan, sol sebepli olardı anıq parıqlaw múmkin emes. Bir túrdegi mútajlikler joqarı dárejedegi basqa mútajlik payda bolıwınan hám ámelde bolıwınan aldın tolıq qanaatlandırılıwı kerek.

A.G.Maslou teoriyası motivacion kompleks teoriyası menen júdá anıq baylanıslı bolıp, ol da mútajliklerdiń bes toparı bar ekenligin názerde tutadı. Biraq, bul mútajlikler ózara 5 elementli sxema túri boyınsha ierarxik baylanıslar emes, bálki cikli baylanıslar menen baylanıslı bolıp, birinshi mútajlik qanaatlandırılıwdı talap etedi hám mútajlikler háreketi tómenen joqarıǵa qaray barad [4].

Joqarıdaǵı A.G. Maslounıń “ mútajlikler peramidası ” nan kelip shıǵıp biz házirgi waqıtta ózimizdiń, kásiplik iskerligimizde qanday mútajlik tiykarında iskerlik kórsetip atırǵanımız analizlese boladı.

Fiziologiyalıq mútajlikler – bul bizdiń kúndelikli turmısımızda kerekli bolǵan mútajlik. Kúndelikli biologiyalıq hám fiziologiyalıq zárurliklerimizge kerek bolǵan azıqlanıw, dem alıw, kiyiniw doslarımız benen waqıt ótkeriwge kerek bolǵan hárejetlerdi tabıwǵa bolǵan mútajliklerimiz. Máselen, jumısshınıń kásiplik xızmette iskerlik kórsetip atırǵan tiykarǵı sebebi jeke ózinińniń biologiyalıq hám fiziologiyalıq mútajliklerin qanaatlandırıwı ushın jumıs islep atırǵanın kóriwimiz múmkin. Biz bul mútajlikte júrgen jumısshını kópshilik waqıtta elle turmıs qurmaǵan jas kadrlarda yáki shańaraqlıq qarjı mashqalasın ornın toltırıp turıwshı basqa shaxs bolsa fiziologiyalıq mútajlikte júrgenin kóremiz. Álbette, bul mútajlik ayırım insanlarda qısqa waqıt dawam etse ayırım insanlarda dawamlı boladı. Dawamlı bolsa unamsız bolıp insan óziniń jeke mútajlikleri menen jurıp peramidanıń joqarǵı basqıshına ótpey

qaladı, nátiyjede insan kásiplik jetiskenliklerge erise almaydı.

Qawipsizlikke bolğan mútajlik.

Fiziologiyalıq mútajlikler qanaatlandırılğannan keyin, olardıń ornın qawipsizlikke bolğan mútajlikler iyeleydi. Qawipsizlikke bolğan mútajlik fiziologiyalıq mútajlikten anağurlım jaqsı. Sebebi, insan óz kelesheginen qorqıp óz ústinde jumıs isleydi. Házirgi waqıtta kópshilik jumısshılardı bul mútajlikte júrgeni haqıyqat. Zaman talabına, jumıs ornınıń az bolıwı hám insan potencialınıń kóbeyiwi sebepli jumıs orınlarında báseki ortalığı kóbeydi. Jumıs islew ushın óz-ózin rawajlandırıp atırğan, óz ústinde islep tájriybe jiynap atırğan insanlardı kóremiz, onnan bul iskerligin sebebin sorasaq jumıs ornınan ayrılıp qalıwınan qorqıwın aytadı.

Ayrım jağdaylarda óz ústinde jumıs islep ózin rawajlandırıp atırğan adamlardı da kóremiz, biraq olardıń iskerligi qawipsizlikke bolğan motiv emes, olarda álle qashan qawipsizlikke bolğan mútajlik qanaatlandırılıp bolınğan. Degen menen bul qawipsizlik mútajligi insanda ómir boyı azğana bolsa da saqlanıp qaladı. Sebebi, biz ertengi kúnimizdi oylap qawipsizligimizdi saqlap qoyamız, kesellenip qalıwdan qorqıp pul jiynaymız, birden mashqala payda bolıp qalsa, sol mashqalanı sheshiw ushın qarjı toplaymız. Shańaraqlı hám jámiyetlik qatnas ushın da óz qawipsizligimizdi saqlaymız.

Tiyisilik hám muxabbatqa bolğan mútajlikler. Bul mútajlikti social mútajlik dep atasaq túsiniqli boladı. Sebebi, insanda fiziologiyalıq hám qawipsizlikke bolğan mútajlik qanaatlandırılğannan keyin insan social ortalıqtı izlep baslaydı. Álbette, insannıń psixikasına tásir etken ortalıq bul socila ortalıq, biz ózligimizdi jámiyet arqalı formalandıramız hám jámiyet arqalı kópshilik mútajliklerimizdi qanaatlandıramız [3].

Insanda fiziologiyalıq hám qawipsizlik mútajligi qanaatlanlandırılğan bolsa social mútajlikke zárúrlık sezip, turaqlı qarım-qatnasta bolıwdı hám jámiyette iskerlik kórsetiwdi qálep baslaydı. Mısal ushın ózinin kúndelikli turmısında fiziologiyalıq mútajliklerin qanaatlandırıwda qıyınshılıq payda etpewshi hám keleshekte júz beriw múmkin bolğan mashqalalardı unamlı sheshiwge potencialı jetiwshi insandı mısal etsek boladı yamasa qandayda bir insannıń fiziologiyalıq hám qawipsizlik mútajligin basqa shaxs qanaatlandırıp turğan bolsa insan ózinde social mútajlikti seze basladı.

Biz bul mútajlikti jámiyetimizde kópshilik waqıtta ayrım hayal adamlarda kóremiz. Ómirlik joldası turaqlı jumıs islep shańarağın qamtıp turadı, hayal adam bala tárbiyası hám úy jumısları menen bánt boladı. Háyyel adamnıń fiziologiyalıq mútajligin ómirlik joldası qanaatlandıradı, waqıt ótiwi menen balaları turmıs qurıp, kásip iyelep bolğannan sońda ózindegi tiykarğı qawipsizlikke mútajligi qanaatlandırıladı. Endi hayal adamnıń kiyingi mútajligi social mútajlikke zárúrlık sezip turaqlı qarım-qatnasta bolıwshı ortalıq izlep baslaydı. Bul zárúrlıkti qanaatlandırıwda jumıs islewge qálew sezse, basqaları bolsa jaqın insanları menen tez baylanısta bolıwdı qaleydi. Geyde aqlıq súyip óziniń tiyisilik hám muxabbatqa bolğan mútajliklerin shańaraqta qalıp qanaatlandırıwdı dawam ete beredi.

Tán alıwğa bolğan mútajlikler. Insan social ortalıgın tawıp algannan keyin, sol ortalıqtağı insanlardı óziniń qanday shaxs ekenligin kórsetiwge hám social ortalıqta belgili poziciya iyelewge mútajlik seze basladı, biz bul mútajlikti tán aldırıwğa bolğan mútajlik dep ataymız. Bul dárejedeги mútajlikler eki klasqa bólinedi. Birinshiden, «jeńis» túsiniği menen baylanıslı qálew hám tilekler kiredi. Mısalı, insan óziniń qudiretin, jetkilikligin, isenimin, gárezsizligin hám erkinligin seziniwge mútajlik sezedi. Máslen jumıs ornında belgili roldi atqarıwğa tırısıw, ózligin sezindiriw hám óz pikirin basqa shaxsıqlarğa ótkeriw qálewi. Ekinshiden, biz bul túsiniqlerdi basqalardıń húrmeti dep belgileymiz. Jámiyette belgili abırayğa erisiw, basqa shaxsıqlardıń bizdi tán alıw ushın ózimizdiń qúdretimizdi kórsetemiz. Ayrım jağdaylarda bul tán alıwğa bolğan mútajlik unamsız formalarda keshedi. Ayrım insanlar mártebege ersiw qálewi, basqalardı tán aldırıwğa tiykarlanadı. Eger, siz bunday shaxslardı tán almasañız siz benen konfliktlesiwge de tayar turadı.

Ózin ózi aktuallastırıwğa bolğan mútajlik. Bul mútajlikti óz-ózin rawajlandırıwğa bolğan mútajlik desekte boladı. Mútajliklerdiń eń sońğısı, shoqqısı hám eń áhmiyetlisi. Insan ómiri dawamında basqa mútajlikler menen bánt bolıp, ózligine itibar bermese kásiplik xızmette mútajliktiń shoqqısına shıǵa almay qalıwı sózsiz. Kimisi fiziologiyalıq mútajlikte waqıt ótkerip, kamfort zonadan shıǵa almay napaqa jasqa kelgenin sezbey qaladı. Kimisi perzentleriniń keleshegin qayǵırıp, olardıń keleshegin oylap qawipsizlig mútajligin saqlap napaqa jasqa kelgenin sezbey qaladı. Kimisi social

ortaliqta waqit ótkerip napaqa jasqa kelgenin sezbey qaladı. Kimisi aynalasındaǵı shaxslardı tán aldırıw ushın ózin kókke urıp napaqa jasqa kelgenin sezbey qaladı.

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS). Biz joqarıdaǵı aytqan pikiridin dálilin óz ómirimizde kórip kelemiz. Mektep dáriwinde túrli unamsız mıtajlikler menen júrip, mektebin pitkeriw bosasasında turǵan oqıwshınıń ókinip “ joqarı oqıw ornına túsiw ushın ózligimdi rawajlandırıw, sabaqlarǵa tolıq qatnassam bolar edi” dep aytıwı yamasa joqarı oqıw ornın tamamlap joqarı maǵlıwmatlı talaba “ talabalıq dáwirimde unamlı iskerlik kórsetip, jetik kadr bolıp jetilsem bolar edi” dep ókiniwi múmkin. Bul ókiniwler mıtajliktin tómengi basqıshında júrgen insanlardın aytıwı sózsiz. Kópshilik insanlar barlıǵı juwmaqlanıw, tómengi mıtajliklerdin unamsız ekenligin seziniw, ózligin rawajlandırıw áhmiyetli ekenligin ańlaǵannan soń ózin ózi aktuallastırıwǵa bolǵan mıtajlikke zárúrlük seziniw baslaydı. Álbette, bul waqıtta kesh boladı. Sonlıqtanda jası úken jasaǵı insanlardın ángimelerin tınlasaq óz waqtında orınlay almay qalǵan qálewlerin ókinish menen aytıp beredi.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION) Álbette, hár bir insanniń kásiplik iskerliginde túrli maqsetler boladı, biz sol tiykarǵı maqsetti orınlamay basqa mıtajligimizdi qanaatladıw júsek jetik kadr bolıp jetilese almaymız. A. G. Maslounıń mıtajlik piramidasında kórsetip ótkenindey biz ózligimizdi rawajlandırısaq tómengi basqıshındaǵı mıtajliklerge zárúrlük sezbeymiz.

Mámleketimiz siyosatında básekige shıdamlı, ózin rawajlandırıw, jámiyetimizge unamlı paydasın tiygize alıwshı kadrlardı tayarlawǵa tiykarlanǵan. Mámleketimiz óz rawajlanıwınıń jańa, joqarı basqıshına kirip atırǵan házirgi waqıtta bizge jadid babalarımız sıyaqlı batıs ilim jetiskenlikleri menen birge, milliy qádiriyatlar ruwxında tárbiya tapqan jetik kadrlar suw menen hawa sıyaqlı zárúr [6].

**ADABIYOTLAR RO'YXATI
(ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА /
REFERENCES):**

1. Goud, Nelson (October 2008). "Abraham Maslow: A Personal Statement". *Journal of Humanistic Psychology*. 48 (4): 448–451. doi:10.1177/0022167808320535. S2CID 143617210.
2. Hoffman, E. (1999), Abraham Maslow: A Brief Reminiscence. In: *Journal of Humanistic Psychology* Fall 2008 vol. 48 no. 4 443-444, New York: McGraw-Hill
3. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности: Трактат по социологии знания / Пер. с англ. Е. Руткевич; Моск. филос. фонд. — М.: Academia-Центр; Медиум, 1995.
4. Маслоу А. Г. Мотивация и личность. — СПб.: Евразия, 1999. — 478 с. ISBN 5-8071-0016-6
5. <https://www.gazeta.uz/oz/2021/09/30/teachers/>
6. <https://xabar.uz/uz/madaniyat/bizga-jadid-bobolarimiz-kabi-etuk-kadrlar>

